

't Lemels Arfgoed

OPGERICHT 17 APRIL 1997

Jaargang 1, Nummer 2

November 1998

Inhoud:

1. Allerlei van 't Lemels Arfgoed: 't Arfnieuws
2. Lemelse bedrijven: Stoevelaar
3. Veldnamen: Reacties op "de grote Es"
4. Historie Onderwijs in Lemele
5. Veldnamen: De kleine Es
6. Inventaris boeken, geschriften enz. t.b.v. voorouder-onderzoek
7. Um 'n heerd: de Duumstökke
8. Families in Lemele
9. Het gedicht van Annie Slots: Härfst

‘t Arfnieuws

De donateursaktie.

De donateursaktie, die enkele maanden geleden werd gehouden is een succes geworden. Vele inwoners van Lemele en buiten Lemele wonende belangstellenden hebben zich opgegeven. Verreweg de meesten betalen ten minste f 10,- per jaar om geabonneerd te zijn op ons voorlopig minstens twee maal per jaar verschijnend blad “t Lemels Arfgoed”. We hebben goede hoop dat het aantal donateurs zich in de loop van de komende tijd nog zal uitbreiden.

Oud-Hollandse markt.

Zoals u zelf hebt kunnen constateren is onze Stichting gedurende de Lemeler Oud-Hollandse marktdagen ook actief geweest. De verkoop van zelfgemaakte “Opoe’s jam” liep als een trein. We willen dan ook hier de dames bedanken, die zich met de bereiding hebben beziggehouden. Fruit wordt nu reeds ingezameld om na een “koude opslag” gebruikt te kunnen worden op de markt van 1999. Daarom ook aan u allen een verzoek: Wilt u helpen met het sparen van jampotjes? We kunnen er flinke aantallen van gebruiken. Ook als u fruit teveel op- of ingeslagen heeft, graag even een telefoontje naar één van de bestuursleden en het wordt bij u opgehaald.

“De Sallandse Folklore” in Lemele op 2 december a.s.

Op 2 december a.s. wordt door onze Stichting een avond gehouden in “de Schakel” te Lemele voor onze donateurs en belangstellenden. Deze avond zal in het teken staan van de klederdracht.

“De Sallandse Folklore”, in het bezit van een unieke collectie kledingstukken en costuums zal dan de show “Van Nachtijk tot Kistentuug” voor ons verzorgen. U bent daarvoor van harte uitgenodigd!

Aanvang 20.00 uur.

Toegang gratis.

Ook in Lemele willen wij komen tot een registratie van klederdracht en oude gebruiksvoorwerpen. Het plan daarvoor wordt op 2 december aan u voorgelegd.

DE GESCHIEDENIS VAN WINKELS EN BEDRIJVEN: Het bedrijf Stoevelaar

Willem Stoevelaar, boerenzoon, geboren in 1911 op de “Hongerige Wolf”, zoon van Egbert Stoevelaar en Aaltje Meulman, trouwde in mei 1933 met Jennigje Grondman, een boerendochter uit Schanebroek en werkte op de boerderij van zijn schoonvader.

Als jongen, nog op de lagere school, ging hij, tot grote ergernis van zijn opa, al de buurt in om kippen te kopen en verkocht die dan op de markt met f2,50 winst op een mand vol, dat was heel wat voor die tijd. Dus handel zat er al vroeg in en zo begon hij in 1947 als vertegenwoordiger bij de fa. Hoopman.

Op 1 maart 1948 kreeg hij de bedrijfsvergunning en kon hij als zelfstandige ondernemer beginnen in een schuurtje van zijn zwager aan de Lemelerweg. In 1949 kocht hij het ernaast gelegen stuk land van ruim 1 ha., genaamd “de Waterkamp”, waarop hij in 1951 een bedrijfshal liet bouwen met ondergronds een opslag voor onderdelen.

De mechanisatie kwam juist op gang en zo verhandelde hij

Het bedrijf W. Stoevelaar in 1951. Op de trekker Jan Hendrik Hallink, één van de eerste medewerkers en rechts Willem

weideafrasteringsapparatuur, melkbusrekken, melkkarretjes, varkensbakken, bietensnijders, giervaten 400L, gierpompen enz. Met paard en wagen ging het op maandagmorgen naar de markt in Hardenberg en dinsdags naar Ommen. Volle dozen met weidebatterijen, draad, isolatoren, spijkers en leertjes gingen van de hand en ook het grotere materiaal; want in die tijd ging de boer nog op de markt kopen.

Al gauw werd er een jeep met aanhangwagen gekocht om zich sneller te kunnen verplaatsen; want inmiddels waren er hooimachines, ploegen e.d. bijgekomen.

Op 16 januari 1952 wordt dan de eerste “landbouwwerktuigen-

Hooikerken, Duitse fabriek "Beug" 2.50 m. werkbreedte, 38 tanden..	378.-
wentelploegen, "Feho" met autostuur. Beter dan alle andere ploegen.	246.-
idem "Erbent" uitvoering met los-vestvoorstel.....	f... 237.80
Tweeweg tractorploegen "ABB" geschikt voor elke tractor. Iets	
meer bijzonder. N. e.d. lands octrooi 50643. Richtprijs.....	f... 900.-
Tweeschear stoppelwesploegen met autostuur "FARO"	f... 267.50
Lanzrollen tweedelig, prima gelegd met middenaerling per KW.F.....	1.-
Veevoederketels met zware uitneembare roodkopers binnen-	
ketel en geotrooierde betonnen mental van 35 tot 300 l. De	
meest prettische, vanaf.....	f... 135.-
Veevoederketels geheel stalen uitvoering id. materiaal Komatink	

Gedeelte uit de journaal van 1948

show” gegeven en tegelijk wordt het nieuwe gebouw officieel geopend door de loco-burgemeester en wethouder van Ommen: Albert Jan Immink. Inmiddels is er al handel in de “autotrekker” en al gauw de landbouwtrekker. De import van de “Nordtrak-Diesel-Stier” uit Hamburg, waarvan er enkele worden verkocht is niet zo’n succes. Het is een zware lompe trekker voor die tijd, waarvan de motor zo sterk is, dat steeds de steekassen breken. Na daarna nog een paar andere trekkers te hebben verkocht, zoals “Moline-Massey Harris”, krijgt hij een dealerschap voor de gehele provincie van de “Lanz-Bulldog”, de fabricage is in Mannheim. Deze fabriek wordt later overgenomen door John Deere, waarvan ze tot heden nog steeds de verkoop hebben.

In december 1953 worden de eerste drie “Lanz-Bulldog” 16 pk trekkers, nog met gloeikop, afgeleverd; ze kosten bijna f 7000,- per stuk. De mechanisatie nam opeens zo’n grote vlucht, dat het moeilijk werd om de juiste machines te brengen, die kwalitatief en kwantitatief acceptabel waren.

Willem Stoevelaar stelde zich dan ook ten doel:

A. Zoek de beste fabricaten van merkartikelen uit en presenteer die machines op de markt.

B. Stem hierop een goed functionerend verkoop en service apparaat af.

Met deze stelling is de zaak opgebouwd, o.a. met medewerking van het I.L.R. Wageningen, voor voorlichting en advies over allerlei aspecten ten behoeve van de landbouw en de mechanisatie daarin. Eerste klas, vakbekwame en up-to-date geschoolde mensen, die nog regelmatig bijscholing ontvangen zetten zich volledig in

DEMONSTRATIE **Aardappelrooimachine- zakkenvuller**

VRUJDAGMIDDAG 20 AUG. a.s.-tussen 2 en 3 uur
demonstratie met de Pleit's aardappelrooier bij J. Drenth, te Eerde,
nabij de Groene Jagersbrug.

Deze aardappelrooier levert de aardappelen schoon in de mand of zak.
Zeer belangrijke demonstratie. Ieder belanghebbende is hartelijk welkom.
Daar de voorraad van deze machine zeer beperkt is, is levering
niet beslist te garanderen. Uw beslissing moet daarom snel genomen
worden.

Aanbevelend,

W. STOEVELAAR
Handel in Landbouwmachines
te LEMELE

voor het bedrijf, al
vele jaren. Met de
vooruitgang van de
techniek
en de steeds beter
aangepaste machines
is de zaak
meegegroeid.
Was het eerst het
schuurtje: in 1951 de
hal, in 1964 wordt
zowel onder- als
boven de grond het
gebouw meer dan
verdubbeld en in 1977
wordt een moderne
werkplaats gebouwd

met kraanbaan, zodat men de zware machines niet meer hoefde te tillen. Dan komt plotseling eind 1979 de boerderij tegenover de zaak te koop. Plannen om hiervan

een verkoophal te maken komen niet van de grond. De gemeente geeft geen vergunning af, want dit is in die tijd agrarische bestemming en geen industriële.

Om nog weer terug te gaan naar de vijftiger jaren: de verkoop van "Bosch-Lama" gecombineerde hoemachine, gefabriceerd in Nijverdal, de Lanz graanmaaier, de Miedema transporteur. Er worden even Benco melkmachines verkocht, maar in 1958 stapt men over naar de "Zweedse" Manus melkmachine. Met een bus vol boeren gaat men een excursie naar de "Manus" in Zutphen maken. Er worden tientallen machines verkocht.

Er wordt een smid aangenomen, die overdag de weidewagens voor het machinaal melken fabriceert; 's avonds zijn moeder Jennigje en alle drie kinderen aan het schilderen. Ook de zeugenkooien worden

hier in elkaar gezet.

In 1957 begon het invriezen in plaats van het wecken terrein te winnen; op verschillende plaatsen kon men een diepvries-lade of -vak huren. Het nadeel was dat men dan wel steeds naar dat gebouw toe moest en zo begon de tijd van de diepvrieskisten. Op een boerderij werd al gauw zelf een kist gekocht en kon er de slacht en groente ingevroren worden. Met de kist stonden we op tentoonstellingen en aan huis werd geholpen met de inmaak, omdat dit nog niet geleerd werd op de scholen. Sommige mensen wilden het in de weckfles in de diepvriezer doen of vonden het maar raar dat het eerst in plastic zakken of dozen moest. Iemand werd zelfs kwaad omdat hij er niet zo maar een half varken in kon stoppen. Dan is er de Lely kunstmeststrooier, die zijn entree maakt. In het voorjaar komt elke vrijdagmorgen een vrachtwagen met 30 strooiers, die dezelfde week al weer zijn verkocht. We hebben dan reeds de dealerschappen van John Deere, Lely, Manus, Miedema en daarnaast nog diverse andere machines die niet door genoemde fabrieken worden vervaardigd. Als zoon Henk in 1961 in het bedrijf komt begint ook de verkoop van Wolf tuinmachines. Vanaf 1952 geven we elk voorjaar een "show"; veel mensen komen en ook groepen van landbouwscholen o.l.v. hun leraar. Ook gaan we wel met de machines naar de tentoonstellingen in de regio, o.a. de Stoppelhaene.

Als in 1973 de zaak 25 jaar bestaat, wordt deze omgezet in "Stoevelaar - Lemele b.v." en overgenomen door dochter Jantiena en zoon Henk en treedt vader terug. Er is dan een grote show; tijdens deze jubileum-show is er een verloting met o.a. een "Lely-kunstmeststrooier" als hoofdprijs (gratis aangeboden door Lely, omdat er ver over de duizend strooiers zijn afgenomen).

We beginnen dan om het jaar een show te houden; de jeugd spreekt in die tijd over "de RAI in Lemele". Ook gaat men dikwijls met een bus vol mensen naar Mannheim.

In de zeventiger jaren worden de machines en trekkers steeds groter. Ik noem maar de hooimachines met een werkbreedte van 6 meter of meer, de opraapwagens, de maaidorsers en maishakselaars. Dan in maart 1983 de show "35-jarig bestaan", maar helaas een domper hierop; 5 maart overlijdt plotseling de oprichter, vader Willem Stoevelaar.

Rond 1986 krijgen de boeren te maken met mestoverschotten; door ons worden de Harvestore mestsilos geplaatst. De mensen beginnen

zich steeds meer op een mooie siertuin toe te leggen, er worden zitmaaiers, houtversnipperaars, bladblazers e.d. verkocht. Na ruim 43 jaar treedt Jantiena eind 1994 terug en zal Henk alleen verder gaan. Wat hebben de machines een grote capaciteit gekregen, vergeleken met 50 jaar terug. Alles moet steeds sneller. Ik noem zo maaiers met graskneuzers, de rotorsnijwagen, uitkuildoseerwagens, voermengwagens. De computer is niet meer weg te denken op het bedrijf. De koeien worden met de Lely-Astronaut-melkrobot gemolken: alles is computer gestuurd. Momenteel zijn reeds tien robots verkocht. Er zullen er nog vele volgen. Dit is 50 jaar Stoevelaar- Lemele in vogelvlucht.

Jantiena Stoevelaar

Het bedrijf Stoevelaar - Lemele b.v. in vogelvlucht

Boerderij- en Veldnamen Veldnamen in de Grote Es.

In de eerste uitgave van 't Lemels Arfgoed hebben we geprobeerd alle veldnamen van de Grote Es in kaart te brengen. Hierop zijn een tweetal aanvullingen binnengekomen.

Over wat de diverse namen betekenen, hebben we echter weinig tot geen reactie gekregen. Daarom zijn we zelf aan het filosoferen gegaan wat de diverse namen zouden kunnen betekenen. Hierop verwachten we natuurlijk wel uw reactie.

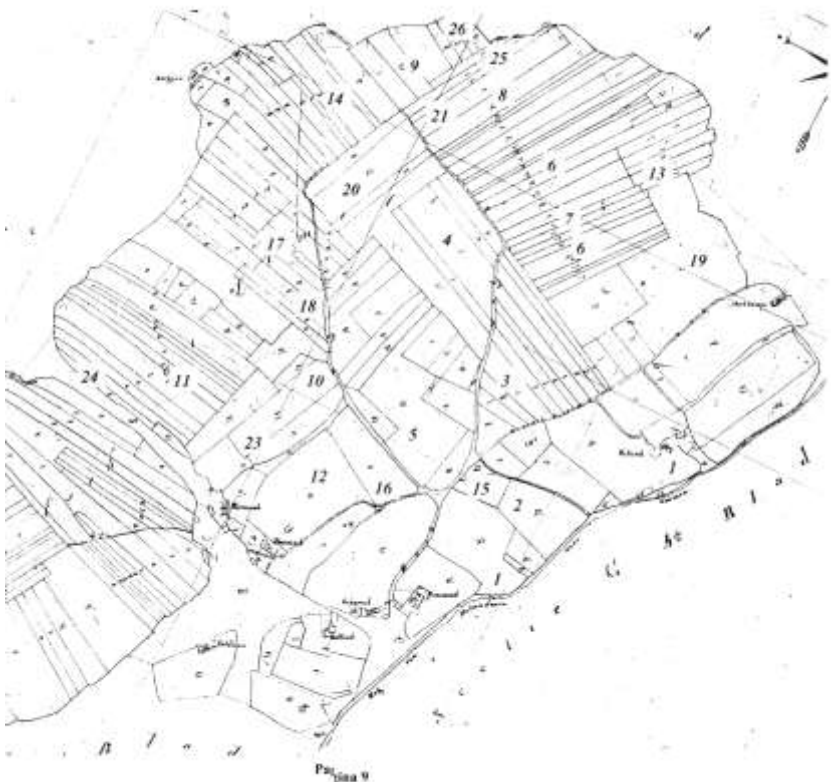
- 1.Eskamp :es = hoog gelegen bouwland, kamp = hoog gelegen stuk grond.
- 2.Kerkwoere :?? / woerd = grafheuvel uit de Romeinse tijd.
- 3.Krusie : kruispunt van veel (zand)wegen.
- 4.Langakkers : lange akkers.
- 5.Vierkante : vierkante (bouw)akker.
- 6.Krel : omzoomd stuk grond.
- 7.Groenweg : ??
- 8.Ölders : oalders = ouders (van ouders geweest?)
- 9.Bergstukken : de akkers tegen de berg.
- 10.De Welle : bron (grondwater tot bovenkant akker).
- 11.Steil(steegh)akkers : akkers die steil tegen de berg oplopen / steeg = smal.
- 12.'n Kaamp : hooggelegen stuk grond.
- 13.Schulk :akker die voor (dwars op) de andere akker ligt.(schulk=schort)
- 14.De Gieken : lange smalle stukken dwars op ander stuk of weg. (giek = smal / lang stuk hout)
- 15.Kaampie : hooggelegen stuk grond.
- 16.Schurinkkaamp : kaamp van Schurink.
- 17.Hoogmuddeland : land wat veel mudde (=70 kilo) rogge oplevert.
- 18.Putgaten : gat waar water werd geput.
- 19.De Poelakkers : akkers waar vaak water stond.
- 20.Krelhege : stuk grond omzoomd door struiken of slechte grasstroken.
- 21.De Breil : ??
- 22.

23. De Woerden : woord = grafheuvel uit Romeinse tijd.
 24. Roenhege/Roenen : ?? stuk grond met rondom heg/struiken.
 25. 't Veldeinde : laatste stuk? – “veld” is van oudsher heide grond.
 26. 'Haverstukkje : stuk waar haver verbouwd werd.

Aanvulling:

- Bulemans vlasakkers : werd vlas verbouwd door Buleman??
 -Bulemans Kul : klein stuk grond van Buleman??

Historie Onderwijs in Lemele

Historie onderwijs in Lemele.

Zoals bekend wordt Lemele al in de geschiedschrijving genoemd in de 14de eeuw.

Echter pas in de 17de eeuw wordt er een wet aangenomen waarin staat aan welke bepalingen een school op het platteland moet voldoen. Omdat Lemele een marke was, mochten de Markegenoten een schoolmeester benoemen. Deze laatste mocht daarnaast wel boer zijn, maar cafehouder was uit den boze. Elke school was een eenmansschool en meestal zag je schoolmeesterfamilies steeds terugkeren. Een gedeelte van de boerderij werd gebruikt als schoollokaal.

Voor het eerst wordt door de geschiedschrijvers Steen en Veldsink in 1699 verteld dat er een schoolmeester in Lemele is. In 1763 wordt tot schoolmeester aangesteld Jan Hermen Wunnink. Zolang hij hoofd van de school is mag hij in het huisje bij de school wonen. Hij krijgt ook landerijen van de marke Lemele in gebruik.

Overzicht van schoolhoofden:

1699	-	1763 :???????????
1763	-	1804 :Jan Hermen Wunnink
1804	-	1816 :Tone Tichelhoff

1816	-	1854 :Berend Jan Immink
1854	-	1893 :Lefert Immink
1893	-	1907 :H.L.Immink
1907	-	1909 :A.J.Huese
1909	-	1912 :G.J.de Vries
1912	-	1923 :H.Klaassen
1923	-	1961 :J.J.Rinck
1961	-	1968 :Th.Ruim
1968	-	.....:M.H.Wilts

Omstreeks 1830 wordt les gegeven in een onderkomen aan de Lemelerweg tegenover Kiesemoat. In 1860 geeft de gemeente toestemming tot bouw van een nieuwe school in Lemele, welke op de plek verschijnt waar nu mevr. Van der Linde/fam.Voogd/Bennink woont.

In 1923 sticht de kerk een nieuwe christelijke school , waardoor het openbaar onderwijs uit Lemele verdwijnt. De nieuwe school verrijst aan de Kortevelsdweg.

Aan deze school heeft jarenlang een driemanschap de scepter gezwaaid, t.w. de meesters Rinck, Viet en juf. Boekel. Zij hebben gedrieën heel wat kinderen uit het dorp de “onderwijsbeginselen” proberen bij te brengen , hetgeen soms in kommervolle omstandigheden plaats vond.

De oorlogsjaren drukten een groot negatief stempel op het onderwijs, mede door gevangenschappen van de hoofdmeester Rinck en bestuursvoorzitter Ds. Berkhof en inkwartiering in school van Duitse soldaten.

De school te Lemele kreeg in 1963 de naam School met de Bijbel welke in 1985 vervangen werd door de naam Ichthus.

Op 20 november 1998 wordt het 75-jarig bestaan van het christelijk onderwijs gevierd.

Hieraan gekoppeld is een jubileumuitgave welke de historie van het christelijk onderwijs in Lemele weergeeft, voorzien van prachtige authentieke foto's en leuke verhalen.

Voor een ieder die in Lemele de school doorlopen heeft of het onderwijs in Lemele een warm hart toedraagt , een must!

Hieronder plaatsen we een foto waarvan helaas de namen niet allemaal bekend zijn.

Wie kan ons helpen aan de namen?

Adri Pouw Tel.: 331455

Schoolfoto uit 1945

Dialect

In de vorige, deze en hopelijk ook toekomstige uitgaven van 't Lemels Arfgoed zijn en worden gedeelten in dialect geschreven. Omdat dialect meer een spreektaal dan een schrijftaal is hebben we daarvoor geen schrijf-opleiding gehad. Daarom zullen schrijfwijzen van woorden onderling afwijken, maar in feite is alles goed. Of je nu voor "grijpen" schrijft "griep'm" of "griep'n" of "griepen", we begrijpen allemaal dat er iets gegrepen wordt. Veel leesplezier.
Dick Vos

Boerderij en Veldnamen 'n klein' Es

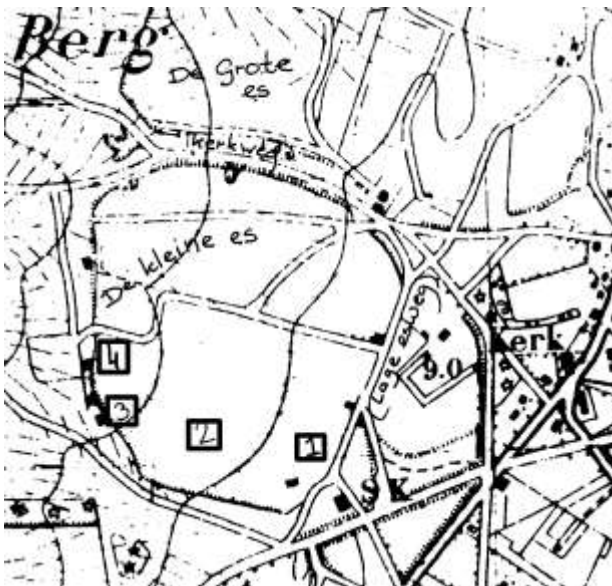
In het vorige nummer van 't Lemels Arfgoed is gezocht naar de veldnamen en de betekenis daarvan van de Grote Es; nu dan de Kleine Es.

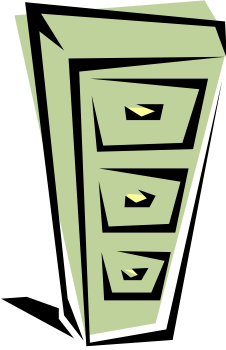
Tot nu toe komen we tot een viertal namen:

1. de Kaalstukken, ook wel verbasterd tot Kaasstukken
2. de Zwolse Akkers
3. de Brôad'nhège
4. de Ellebogen

In het plattegrondje zijn de nummers gezet. Wie, o wie weet waar de naam "Zwolse akkers" en "Brôad'nhège" vandaan komen of betekenen? Interessant is het wegenpatroon op de kleine Es. Dit kaartje dateert uit 1924. Vermeldenswaard is ook dat er vroeger een tweetal schaapskooien boven aan de Es stonden. Als er voldoende mest in geproduceerd was werden er plaggen heide overheen gelegd. De schapen zorgden dat het één en ander gemengd werd. Dit proces herhaalde men dan een paar keer en als er voldoende was bracht men het uit naar lager gelegen akkers.

Hendrik van Luinen Tel.: 331461

Inventaris voorouderonderzoek

Al het snuffelen en zoeken levert behalve een hoop papier ook een hoop informatie op, die ik graag zou willen delen met geïnteresseerden. Het is deels opgeslagen in computerbestanden, te omvangrijk om af te drukken en deels op papier beschikbaar.

De vermelding LAG betreft steeds Lemele, Archem en Gietem

1. Overzicht volkstelling LAG van 1748 (papier)
2. Overzicht volkstelling LAG van 1795 (papier)
3. Gedeelten uit Register van naamsaanneming van 1812 v.w.b. LAG (papier en comp.)
4. Doopboek Ommen 1766 - 1811 van LAG (comp)
5. Lidmatenboek Ommen 1766 - 1791 van LAG (comp)
6. Trouwboek Ommen 1791 - 1803 van LAG (comp)
7. Gedeelte van begraafboek Lemele van 1868 - 1912 (comp)

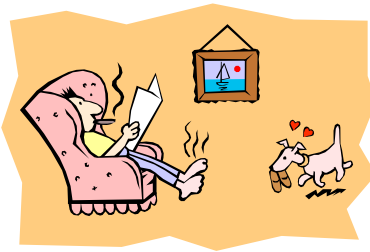
Plannen:

1. Completering doop, trouw en begraafboeken LAG voor zover beschikbaar
2. Completering begraafboek Lemele
3. Samenvoegen van gegevens uit bestaande stamboomgegevens

Verder heb ik gegevens uit diverse stambomen in de computer opgeslagen, o.a. van Immink, Grondman, Hallink, Manenschijn, Stirtjan, Marsman en aanverwanten. Totaal ruim 1100 personen; nog lang niet de bevolking van LAG van 1748 tot heden, daar zal nog wel wat vrije tijd in gaan zitten. Als U mee wilt helpen? Graag.

Dick Vos
Tel.: 331729

“Um ‘n Heerd”

Vroeger kende men veel meer verhalen, gedichten en raadseltjes dan nu. Sommige mensen konden prachtig vertellen als men op de lange winteravonden bij elkaar zat op ‘n heerd. Vooral op burenen- en

verjaarsvisites werden, na enkele glaasjes kloare of rood, de verhalen steeds mooier. Onder het kopje “um ‘n heerd” willen we deze verhalen opnieuw brengen. Kent u nog van deze verhalen of weet u iemand die ze nog kent, laat het ons weten. Wij zullen er dankbaar gebruik van maken.

Bertha Manenschijn, tel.: 331363

Onderstaand verhaal vertelde wijlen de heer G. Bouwhuis (Pop Gerrit) en heb ik vanuit mijn geheugen opgeschreven.

“De Duumstökke”

As de wichter 12 - 13 joar waren en van de schoele kwaam, waren de meeste oalders bliede. Det wicht kon dan hen verdienen. Zo gun ‘t ok met Hendrik. Zien vaa had veurmekaar ekreegn dat hee an ‘t wark kon bie ‘n timmerman. Den had wal meer leu an ‘t wark en hee had zat te doan en kon dus wal ‘n loopjongen gebruiken.

De aandern, die allemoale al volwassen waren, ploagn hum nog wal us. Zie proberen hum d’r dan tussen te nemmen. Mar Hendrik was vernemstig en noa een poosie wol det neet arg meer lukken. Op ‘n mooien harfstadag proberen zie ‘t weer. Zie vertellen hum dat hee met alle duumstökke noar ‘t gemeentehuus mos um ze noa te loaten metten, want det mos veur de wet. Hendrik had het dadelijk wal deur, mar hee pakken ‘n zak en stoppen alle duumstökke der in, van iederiene. Doar noa slooge ‘n zak oaver de nekke en leep richting gemeentehuus, ‘n wandeling van ‘n uur hen en ‘n uur terugge.

Toen hee zoverre was dat z’ m neet meer konden zeen, ging hee laank uut in ‘t grös ligg’n. Hee dacht: a’k oaver ‘n uurtie wearumme goa, weet zee meteen da’k neet henne west binne en ik heb mooi een uurtie vriej. Ik kan wal effenties een duttie doan. Mar toen hee wakker worden, merken hee wal dat hee veul langer

esloopen had dan 'n uurtie. Doar mosse wat op vinden. Hee most iets uutfiegelieren.

Ondertussen worden zie op 't wark ongerust. Eerst dachten zee nog dat hee toch noar 't gemeentehuus was egoan, mar toen 't alsmar later word'nzat 't eur toch neet arg lekker meer. Ok het wark wol neet arg vloten zonder duumstok.

Zie waren dan ok bliede toen zee um zagen komm'n. Met 'n somber gezichte nam Hendrik 'n zak van zien nekke. Veurzichtig stort'n hee 'm leug en zee: "Alle duumstökke bint of ekeurd."

Op de grond laagn halve duumstökke!

Bertha Manenschijn

Van wie bin ie d'r iene??

In de vorige uitgave van 't Lemels Arfgoed heb ik in 't algemeen iets verteld over de bronnen die ons ter beschikking staan bij het zoeken naar gegevens over onze voorouders zoals de Burgerlijke Stand en het Bevolkingsregister. Hier kunnen we gebruik van maken tot 1812. Nog vroeger zijn we aangewezen op de zogenaamde doop- trouw- en begraafboeken die door de kerken werden bijgehouden. Maar ook de overheid zat niet stil. Voor het bepalen van de te betalen belasting moest de overheid wel weten wie de inwoners waren, hoeveel bezittingen ze hadden, of ze een

vuurstede (=kookvuur of oven) hadden, of ze een paard bezaten enzovoort. Zo zijn verschillende registraties ontstaan, die alle op zich interessante informatie over onze voorouders opleveren. Als uitgangspunt voor het bepalen van de samenhang van Lemeler families (ook Archem, Giethmen en Nieuwerbrug) wilde ik de volkstelling van 1748 gebruiken. Om deze tijd enigszins in de geschiedenis te plaatsen: het was een zeer roerige tijd, ons land werd toen verdeeld in de patriotten en de oranjegezinden; de tijd van prins Willem IV en V als stadhouders, de tijd van opstanden tegen de willekeurige manier van belasting innen. Alles werd aangegrepen om de burger en vooral de “buitenlui” af- en uit te persen. Ook deze omgeving ontkwam daar niet aan. In de stad Ommen braken gevechten uit tussen de patriotten van Berent Oldeman en de Oranjegezinden van Anthonij Visscher.

Terug naar de volkstelling van 1748: Deze is opgemaakt per “boerschap” en daarin staan behalve de bewoner van huis en boerderij ook de namen van de kinderen, met daarbij de aanduiding van “boven” en “onder” de tien jaren. Ik veronderstel dat deze scheiding betekende dat kinderen boven de tien jaar al aardig mee konden helpen op de boerderij of iets konden verdienen. Ook staan daarin vermeld de mede inwonenden, de meiden en de knechten. Als eerste de inwoners van Lemele: er staan 32 gezinnen vermeld met in totaal 167 inwoners. Onder gezinnen moet eigenlijk worden verstaan huizen of boerderijen, want soms wonen er meerdere gezinnen bij elkaar in. De meesten zijn waarschijnlijk boeren, omdat er over “Erven” wordt gesproken. De opsomming van de inwoners (in de oorspronkelijke schrijfwijze):

De Boerschap Leemele

De Schoole,	de Kerkmeester Hendrik Velthuijs, Wedewenaar
	1. Kint Berend Boven de 10. Jaren
	1. Maagd, Anna Marija Hendriks
‘t Erve Aaftink,	Harmen Aaftink en zijn vrouw Jennigje Hendriks
	geen kinderen
	Bij in wonen Hendrik Aaftink met 2 kinderen
	Hendrik - Boven de 10. Jaren
	Leijde - Onder de 10. Jaren

1. Maagt Derkje Hannes
 't Erve Wiltink Hendrik Wiltink en sijn vrouw Jennigje Hendriks
 2 Kinderen Marrijs -)
 Roelof -) Boven de 10. Jaren
 1. Maagje Eese Hannes
 't Erve Alpherink Willem Alpherink en sijn vrouw Jannigje
 Hendriks
 geen kinderen
 Bij inwoonen de Wed.e Alpherink met
 1. Kint Geertje - Onder de 10. Jaren
 1. Knegt Claas Wiegmont
 1. Maagje Derkje Gosen
 1. Scheper Gerrit .....
 't Erve Immink Leevert Immink en sijn vrouw Jennigje Gosen
 5 Kinders Geertjen)
 Geesken) Boven de 10. Jaren
 Gerrit)
 Fennigje) Onder de 10. Jaren
 Eefje)
 Bij inwoonen Hendrik Jans
 1. Scheper Hendrik
 't Erve Ootmerink Albert Ootmerink en sijn vrouw Geesjen
 Hendriks
 2 Kinders Wieggen)
 Hendrik) Boven de 10. Jaren
 1. Maagd Marringje Hendriks
 Scheper 1. Gerrit Jansen
 't Erve Rammerink Albert Rammerink
 en sijn vrouw Swaantje Hendriks
 2 Kinders Gerrit)
 Jannigje) Onder de 10. Jaren
 1. Knegt Gerrit Hendriks
 1. Maagt Jannigje Lamberts
 Scheper 1. Gerrit Jans
 Nog 1. Maagje Hendrikje Willems
 't Erve Schuurink Wiegger Schuurink en sijn vrouw Swaantje
 Berents
 5 Kinderen Jan - Boven de 10. Jaren
 Beerent)
 Geertje)

- Hendrik)
 Peter) - Onder de 10. Jaren
 1. Maagt Hendrikje
- 't Erve Hallink Teunis Hallink en sijn vrouw Hendrikje Esse
 geen Kinderen
 1. Knegt Gerrit Derks
 1. Maagt Femmigje Arents
 1. Scheper Roelofs Jans
- 't Erve Bennink Gerrit Bennink en sijn vrouw Hendrikje Gerrits
 geen Kinderen
 Bij inwoonen Hendrikje Hendriks
 2 Kegten Claas Jans en Jan Hendrik
 1. Maagt Geertje Jans
 Scheper 1. Frerik Jans
 1. Klijne Knegt Arent Jans
- 't Erve Warmerink Jan Warmerink en sijn vrouw Fennigje Jans
 3 Kinderen Egbert)
 Marijs) Onder de 10. Jaren
 Jannigjen)
 1. Knegt Hendrik Willems
 1. Maagt Geesjen Roelofs
 1. Scheper Derk Willems
- 't Erve Veltman Jan Veltman Wedewenaar
 3 Kinders Leevert)
 Hendrik) Onder de 10. Jaren
 Griete)
 Leeven van den Armen
- 't Mulders Huijs Gerrit Hendriks Mulder Wedewenaar
 5 Kinders Aaltjen)
 Tiemen) Boven de 10. Jaren
 Hendrike)
 Christine) Onder de 10. Jaren
 Hendrik)
 2 Knegten Hendricus Hendriks en Hendrik Jan
 1. Maagd Janne Alberts
- 't Rooveld Jan Rooveld en sijn vrouw Anne Hendriks
 1. Kind Hendrik Boven de 10. Jaren
 1. Maagd Marrij Hendriks
- 't Erve Bloote Sweers, Sweer Jans en sijn vrouw Jannigje Jans
 1. Kindt Jan Onder de 10. Jaren

- ‘t Erve Bloote, Egbert Bloote en sijn vrouw Fennigje Roelofs
 1. Kind Derk Onder de 10. Jaren
- ‘t Erve Velthuijs Hendrik Velthuijs en sijn vrouw Fennigje Beerents
 4 Kinderen Jan - Boven de 10. Jaren
 Hendrik)
 Gerrit) Onder de 10. Jaren
 Harmen)
 1. Knegt Hendrik Gerrits
 1. Maagd Lijsbet Jans
- ‘t Erve Coeheerde Derk Coeheerde geen Kinderen
 Bij inwone Jannigje Jans en Hendrik Jans Onder
 de 10. Jaren
- ‘t Erve Coors, Hendrik Lucas op Coors en sijn vrouw Hilligje
 1. Kint Lucas Onder de 10. Jaren
- ‘t Erve Klijne Huismerink Hendrik Huismerink
 en sijn vrouw Matte Berents
 5 Kinders Ebbegie - Boven de 10. Jaren
 Geertjen)
 Marije) Onder de 10. Jaren
 Jan)
 Arent)
 1. Scheper Willem Jans
- ‘t Erve Groot Huismerink Gerrit Huismerink
 en sijn vrouw Jannigje Warners
 3 Kinderen Willem)
 Janne) Onder de 10. Jaren
 Hendrikje)
 Bij inwoone Hilligje Warner
 1. Knegt Jan Gerrits
 1. Maagd Hendrikje Asse
 1. Scheper Arent Arentse
- ‘t Erve Coopmans Jan Coopman Wedewenaar
 4 Kinderen Teunis)
 Egbertje) Boven de 10. Jaren
 Eva)
 Hendrikje) Onder de 10. Jaren
- ‘t Erve Weevers De Wed.e Willempje Weevers
 3 Kinderen Egbertje)
 Jan) Boven de 10. Jaren
 Berendine - Onder de 10. Jaren

- ‘t Erve Timmerman De Wed.e Geertjen Timmermans
 Bij inwoone Teunis Jansen en Matte Jansen
- ‘t Erve Beerents Jan Beerents en sijn vrouw Aaltje Jans
 1. Kind Gerrit Onder de 10. Jaren
 1. Knecht Jannes Jansen
 1. Maagd Hendrikje Gerrits
- ‘t Erve Greveler Willem Greveler Wedewenaar
 1 Kindt Willempje - Boven de 10. Jaren
 Leve van den Armen
 Bij inwonen Jan Willems
 en desselfs vrouw Hilligje Gerrits met
 2 Kinderen Lijsebeth)
 Geertjen) Onder de 10. Jaren
- ‘t Erve Grontman Hendrik Grontman en sijn vrouw Hendrikje
 Geesse
 3 Kinders Jan)
 Hendrikje) Onder de 10. Jaren
 Frerik)
- ‘t Erve Schot De Wed.e van Egbert Beerents
 1. Kind Jan Onder de 10. Jaren
 Leeft van den Armen
- ‘t Erve Groote Lammert de Groote en sijn vrouw Geesjen Hendrikse
 2 Kinderen Berendine)
 Hendrikje) Onder de 10. Jaren
- ‘t Erve Sooge Jan Sooge en sijn Broer Roelof Sooge
- ‘t Erve Sluiter Jan Sluiter en sijn vrouw Geertje Gerrits
 2 Kinderen Hendrike)
 Geertje) Onder de 10. Jaren
- ‘t Erve Oortcamp Jan Oortcamp en sijn vrouw Jannigje Wiegers
 3 Kinderen Beerent)
 Gerrit) Onder de 10. Jaren
 Marrijgje)

De telling wordt ondertekend door Gerrit Bennink als gezworene.
 Waarschijnlijk kan hij niet schrijven, maar zet zijn merk eronder.
 Verder onderschrijven de keurnoten D. G.? Balkman en Berend
 Velthuijs, alsmede de scholtus B. Balkman de telling.

Wat opvalt is het aantal schaapherders in Lemele, 9 stuks; in Gietem
 zijn er 3 en in Archem 4 vermeld. Met z'n zestienen moesten ze met

hun kudden de Lemeler- en Archemmerberg kaal houden. Op foto's van eind 1800 is goed te zien dat ze daar geen moeite mee hadden. Samen met de informatie uit de doop en trouw boeken, de volkstelling van 1795 en het register van naamsaanneming is het denk ik mogelijk de opbouw van de bevolking van Lemele, Archem en Gietem in kaart te brengen. In de volgende uitgave komen we daarop terug.
Dick Vos, tel.: 331729

Dit is het merk van Gerrit Pennink
als Gezworen
Neurmet. Gogge: Dalkman
Hem
Barend Veltrop
G. Balkman
Schiedam

Härfst

deur Annie Slots

Al was de zommer dan ok völs te kolt en nat;
De härfst giet in 't zelfde tempo deur op dit grillige pad.
Het is heel erg somber en stormachtig weer
De wolken jaegt langs de loch, een willige prooi van
de wind dit keer.

Een koppel gaanz'n trekt al gakkend oaver mie hen
In een grote Vé goat ze alvast 't zuud'n verken'n.
Oaver de Es kuj noe goed de kaele beume zien stoan
De wind hef met al zien kracht het blad d'r of esloan.
Allenig de eik is 't blad nog lange niet kwiet
Det kömp pas as 't echt an't winter'n giet.
De takk'n zwiept deur de härde wind hen en weer
Mangs knapt der iene of en valt op de grond dan neer.
Mar dan ineens striemt de règ'n heel härd teeg'n 't
vensterglas

En op de grond vormt zich met grote bobbels al rap
een water plas.

De krielhaene hölt de kop scheef, de stät weijt em zomar bie
Zelfs de kipp'n bint onder de stroek'n ekröp'n en met
dit weer niet blie.

En ok de veugelties loat noe èèm allemoal vestek goan
Mar één koolmeessie giet pikkend teegn 't glas op de
vënsterbaanke stoan.

Doar hebt zich vaste wat verlaete vlieg'n in een hook neerezet
Die 't veugeltie met heel völle smaek in de vloch dan et.
Kiek doar hänk ok nog een pimpelmeessie onder an
't reet'n dak

Het vindt doar wat klein ongedierte met 't grootste gemak
Mar dan wödt 't ineens dreuge en brekt zelfs de zunne
èèm deur

En dan krig de natuur met ene ok meer wärmte en kleur
De veugelties vliegt gauw weer vedan

En de krielhaene zit weer achter de kipp'n an.

Ok de katt'n komt uut de heujberg weer veur de droad
En zie rekt zich 's lekker uut zomar midden op stroat.

Zie rent heel spöls achter wat blaegies an
Mar det buitelt oaver de weg ait mar vedan.

O, ai det alles dan zo 's èèm anschouwt
De katte oe langs de bene strik en zächies miauwt
Dan denk ie toch, ondanks de nattigheid al umsgliek
Wat is de natuur toch wonderlijk en riek.
Want zo is het somber en stormachtig met 't weer
Of de zonne brekt deur de wolk'n en kikk op oe neer.
En met al dat water in sloot en veld
Bin ik heer arg op die zunnestroal'n gesteld.

Archem, 1998

Colofon:

Bestuur Stichting 't Lemels Arfgoed
M. Wilts, Korteveldeweg 2, 8148 RE Lemele voorzitter
A. Pouw, Glintweg 1, 8148 RM Lemele secretaris
D. Vos, Huusminkstg 1, 8148 PR Lemele penningmeester
B. Manenschijn, Maanweg 2, 8148 RV Lemele lid
B. Duerink, Lemelerweg 41, 8148 PB Lemele lid

Bankrelatie: Rabobank Ommen - Rek.nr. 34.89.36.877

Kontaktpersonen werkgroepen:

Geschiedenis van winkels en bedrijven:

Bert Duerink, tel.: 331216

Boerderij, straat- en veldnamen onderzoek

Adri Pouw, tel.: 331455

Samenhang families/voorouderonderzoek

Dick Vos, tel.: 331729